

Powstanie wielkopolskie

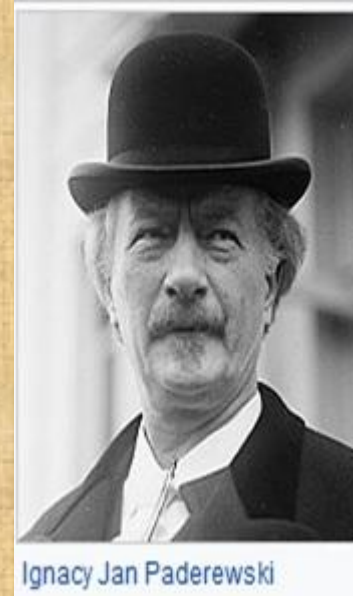
Marta Pasternak kl.8A

Spis treści

- Początek powstania
- Przebieg powstania
- Działania poza Poznaniem
- Paderewski w Poznaniu
- Utwory muzyczne o powstaniu wielkopolskim

Początek powstania

Powstanie wielkopolskie rozpoczęło się 27 grudnia 1918 roku w Poznaniu a, zakończyło się 16 lutego 1919 roku. Powstanie polskich mieszkańców Prowincji Poznańskiej przeciwko Rzeszy Niemieckiej. Polacy domagali się powrotu ziem zaboru pruskiego do Rzeczypospolitej, umacniającej swoją niepodległość. Powstanie wybuchło w czasie wizyty powracającego do Polski Ignacego Jana Paderewskiego który pomimo protestu władz niemieckich zatrzymuje się w Poznaniu.

Ignacy Jan Paderewski

Przybył 26 grudnia do Poznania
owacyjnie witany. Tego samego dnia
Paderewski wygłosił przemówienie
do swoich rodaków przed hotelem
Bazar. Nazajutrz 27 grudnia swoją
paradę wojskową na Świętym
Marcinie urządzili Niemcy-
Zrywano polskie i koalicyjne
flagi, napadano na polskie
Instytucje.

Hotel Bazar – prestiżowy hotel w Poznaniu na skraju Starego Miasta; od 1987 w odbudowie.

Ulica Święty Marcin – ulica w centrum Poznania w obrębie osiedla samorządowego Stare Miasto. Przebiega w przybliżeniu równoleżnikowo pomiędzy pl. Wiosny Ludów na wschodzie i Mostem Uniwersyteckim na zachodzie. W przebiegu ulicy zaznaczają się dwa wyraźnie

Doszło do zamieszek w wyniku, których powstała walka, podjęta przez oddziały kierowane przez Polską Organizację Wojskową Zaboru Pruskiego.

Pomnik Powstańców
Wielkopolskich w Poznaniu

Przebieg powstania

Powstańcy w krótkim czasie opanowali całą Prowincję Poznańską z wyjątkiem jej północnych i południowo-wschodnich obrzeży. Powstanie zakończyło się przed rozejmem w Tewirze, który rozszerzał na front powstańczy zasady rozejmu w Compiègne z 11 listopada 1918 roku kończącego I wojnę światową.

Rozejm w Compiègne – kończący I wojnę światową układ rozejmowy pomiędzy Ententą i Cesarstwem Niemieckim, uzgodniony w poniedziałek 11 listopada 1918 o godzinie 5:12 i podpisany o 5:20 rano w wagonie kolejowym w lesie Compiègne. Zgodnie z propozycją marszałka Focha obie strony

Było to jedno z czterech, obok powstania wielkopolskiego 1806 roku, Powstania sejneńskiego w 1919 roku i II powstania śląskiego w 1920 roku, zwycięskich powstań w dziejach Polski.

Pierwsze z tamtego okresu, które umożliwiło

realizację wszystkich założonych celów.

Powstanie wielkopolskie 1806 roku – zbrojne wystąpienie ludności polskiej przeciw wojskom pruskim w 1806 roku. Jedno z czterech - obok powstania wielkopolskiego z lat 1918-1919, powstania sejneńskiego z 1919 r. oraz II powstania śląskiego - zakończonych pełnym sukcesem.

Powstanie sejneńskie – polskie powstanie, zorganizowane przez Polską Organizację Wojskową, przeciw litewskiej administracji na Sejneńszczyźnie w dniach 23-28 sierpnia 1919. Obok powstania wielkopolskiego 1806 roku, powstania wielkopolskiego 1918-1919 i II powstania śląskiego jedno ze zwycięskich

II powstanie śląskie – wystąpienie zbrojne trwające od 19/20 sierpnia do 25 sierpnia 1920, mające na celu usunięcie z obszaru plebiscytowego niemieckich organów bezpieczeństwa oraz utworzenie mieszanej policji polsko-niemieckiej opartej na zasadzie parytetu. II powstanie śląskie to jedna z

Początek walk

Walki rozpoczęły się 27 grudnia 1918 roku, kiedy to Niemcy, wzburzeni polskimi uroczystościami towarzyszącymi wizycie Paderewskiego, zorganizowali Przemarsz oddziałów wojskowych przez miasto. Około godziny 17 tego dnia przed Prezydium Policji mieszczącym się naprzeciw budynku Teatru Miejskiego oraz w okolicach Hotelu Bazar pojawiły się polskie oddziały Straży Ludowej, POW i SSiB.

Arkadia – reprezentacyjny budynek w Poznaniu, zlokalizowany przy Placu Wolności

Pierwszym oddziałem powstańczym, który dotarł pod Hotel Bazar była stuosobowa Wojskowa Kampania Wildecka Straży Ludowej dowodzona przez Antoniego Wysockiego.

Dowódcy polscy wydali rozkaz zdobycia Prezydium Policji, obsadzonego przez

Niemców. W walkach o ten budynek poległ pierwszy powstaniec wielkopolski w Poznaniu, Franciszek

Ratajczak. Walki o ten

budynek zakończyły się w

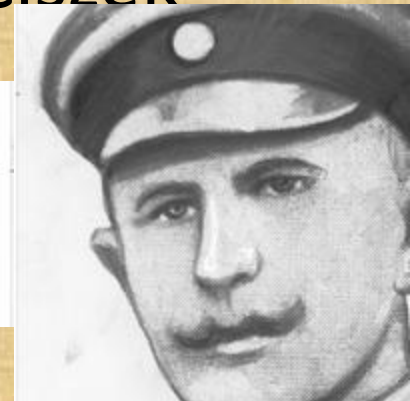
nocy, kiedy to zawarło

polsko-niemieckie porozumienie.

Antoni Wysocki – uczestnik Powstania Wielkopolskiego, dowódca wojskowej kampanii wildeckiej Straży Ludowej, która jako pierwszy oddział dotarła pod Hotel Bazar w dniu rozpoczęcia powstania.

Franciszek Ratajczak, syn Józefa i Eufrozyny z Piotrowskich, powstaniec wielkopolski, który zginął jako pierwszy w Poznaniu.

Na mocy, którego Niemcy mogli opuścić Prezydium z bronią w ręku. Zastąpiły ich oddziały Straży Ludowej. Powstanie wybuchło również poza Poznaniem. Przywódcy z Poznania, Mieczysław Paluch, Bohdan Hulewicz i Władysław Wyskota-Zakrzewski przekazali na prowincję hasło „Nie należy dłużej czekać”, co uruchomiło działania spiskowców w Gnieźnie, Jarocinie, Kórniku, Pleszewie, Śremie, Środzie, Kłecku, Wrześni i innych miejscowościach. W walkach pod Boczkowem zginął Jan Mertka (on i Ratajczak wymienieni zostali w komunikacie NRL).

Tymczasem Polacy opanowali Dworzec Główny w Poznaniu, Poczta Główną i część fortyfikacji miejskich, rozbrajając oddziały niemieckie zmierzające do miasta kolejną. Następnie usunięto administrację pruską z Szamotuł, Środy Wielkopolskiej, Pniew, Opalenicy, Buku, Trzemeszna, Wrześni i Gniezna. 28 grudnia w Poznaniu Polacy zdobyli Cytadelę, fort Grolmann i arsenał przy ul. Wielkie Garbary (obecnie Garbary). Jeden z oddziałów, dowodzony przez Franciszka Budzyńskiego i Stanisława Nogaja,

Jan Mertka – pierwszy poległy powstaniec wielkopolski.

wtargnął do niemieckiej Komendy Generalnej V Korpusu Armii i zaaresztował generałów Reichswehry – Bock und Polacha oraz Schimmelpfeninga. Tego samego dnia po południu Wydział Wykonawczy Rad Robotniczych i Żołnierskich, pragnąc uspokoić sytuację i przerwać dalszy rozlew krwi, powołał do życia Komendę Miasta o mieszanym, polsko-niemieckim składzie. Na jej czele stanął Jan Maciaszek, który został komendantem miasta. Powołany został w celu umożliwienia NRL

pokojuowego rozstrzygnięcia konfliktu (Naczelna Rada, w przeciwieństwie do POW nie chciała wybuchu powstania). Wydano także odezwę wzywającą do zachowania spokoju i nieulegania prowokacjom. Tymczasem POW odmówiła uznania Maciaszka za swojego zwierzchnika. Faktyczną władzę dysponował więc Paluch. 29 grudnia Polacy zdobyli między innymi Grodzisk Wielkopolski, Kłecko, Kórnik, Wielichowo i Witkowo. W tym samym czasie Niemcy zostali usunięci z Wroniek. Następnego dnia do Poznania przybyła delegacja rządu pruskiego w skład, której wchodzili Eugen Ernst (podsekretarz stanu MSW), Paul Goehre (podsekretarz stanu w Ministerstwie Wojny) oraz Heinz Guderian (ówczesny kapitan Sztabu Generalnego). Polaków reprezentowali natomiast: ks. Adamski,

Drwęski, Korfanty, W. Seyda oraz Trąmpczyński.

Niemcy odmówili wzięcia

odpowiedzialności za

wywołanie starć z 27 grudnia.

Uznano jednak, iż winien

temu był 6. pułk grenadierów, który po rozmowach opuścił z bronią miasto.

6 Pułk Grenadierów im.
Hrabiego Kleista von
Nollendorfa - pułk piechoty
niemieckiej, został sformowany 14
października 1772.

Działania poza Poznaniem

Poza stolicą Wielkopolski, najwięcej Polaków zamieszkiwało środkowe i wschodnie tereny tej prowincji. W Środzie Polacy przejęli kontrolę nad miastem już 11 listopada, wykluczając Niemców z udziału w radach żołnierskich i robotniczych.

Podobnie było w Śremie. W tym mieście 31 grudnia garnizon niemiecki sam poddał się powstańcom, przekazując im koszary oraz broń. Tymczasem na zachodzie sytuacja była trudniejsza – zamieszkiwało tam więcej Niemców. Stopniowo uformowała się linia frontu Lubasz – Miały – Kwilcz – Lwówek

30 grudnia 1918 opanowano Wągrowiec i Gołańcz.

W tym samym czasie oddziały niemieckie zostały wysłane z Bydgoszczy w celu oczyszczenia z Polaków Gniezna. W nocy pod Zdziechową doszło do bitwy z powstańcami. Polacy odnieśli w niej zwycięstwo, wzmocnieni przez posiłki z Wrześni. Dzięki temu mogli myśleć o dalszym rozszerzeniu działań zbrojnych na obszary Kujaw. Następnego dnia rozpoczęła się ofensywa powstańców w tym kierunku pod dowództwem Pawła Cymśa. Planował on zająć Inowrocław zamieszkaany w 67% przez ludność polską.

31 grudnia powstańcy przejęli kontrolę nad Kcynią, Kościanem i Obornikami.

Tego samego dnia do Kalisza przyjechał oficer łącznikowy z Warszawy, który przywiózł ze sobą rozkaz uderzenia na Ostrów. Miasto zostało zajęte bez walki.

Pierwszego dnia stycznia Paderewski opuścił Poznań, owacyjnie witany w wyzwolonym Ostrowie, przez który przejeżdżał w drodze do Warszawy. W tym samym czasie powstańcy opanowali Jarocin, Krotoszyn, Mogilno i Nakło. Zdobyte tej ostatniej miejscowości miało spore znaczenie, ponieważ dzięki temu Polacy byli w stanie kontrolować część linii kolejowej przebiegającej na trasie Berlin – Piła – Bydgoszcz – Toruń – Królewiec.

W okolicach położonego nad Notecią Nakła przebiegają granice geograficzne Pojezierza Wielkopolskiego, Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej i Pojezierza Południowo-pomorskiego, z tego względu mogło ono być znakomitym punktem wypadowym w dalszych działaniach, mających na celu opanowanie Bydgoszczy.

2 stycznia Polacy zajęli Gostyń. Tego samego dnia uderzyli też na Nowy Tomyśl, który był zamieszkały w większości przez Niemców (ludność polska stanowiła tam tylko ok. 10% mieszkańców).

Miejscowość została zdobyta i obsadzona przez powstańców o 3 nad ranem. Rozpoczęto przygotowania do ataku na Wolsztyn i Zbąszyń. Tymczasem w Inowrocławiu, po nieudanych negocjacjach z Niemcami, oddziały POW zaatakowały ratusz, pocztę, starostwo i koszary. NRL nakazał im przerwanie działań zbrojnych, zawierając porozumienie o rozejmie z dowódcami niemieckimi. Jednak powstańcy nawiązali kontakt z oddziałami Pawła Cymasa, które zbliżały się do miasta.

Paderewski w Poznaniu

Tymczasem do Wielkopolski napływały nowe oddziały Heimatschutzu, co oznaczało chęć władzy niemieckiej do siłowego rozprawienia się z zamiarami Polaków. Wysłannicy NRL w Warszawie zażądali od rządu polskiego wystosowania ultimatum względem swego niemieckiego odpowiednika. I tak, 15 grudnia 1918 rząd w Warszawie zerwał stosunki dyplomatyczne z Niemcami.

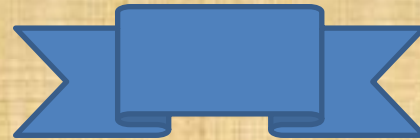
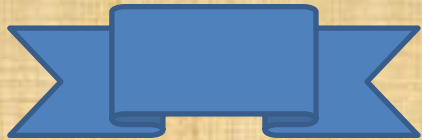
Jednocześnie podjęto decyzję o konieczności wyboru przedstawicieli polskich z zaboru pruskiego na Sejm Ustawodawczy.

W grudniu 1918 do Poznania dotarła wiadomość o powrocie Ignacego Jana Paderewskiego do kraju z misją załagodzenia sporu pomiędzy Komitetem Narodowym Polskim Romana Dmowskiego a rządem Jędrzeja Moraczewskiego. Do Gdańska, dokąd Paderewski przyплыł 25 grudnia, udał się Wojciech Korfanty wraz z delegatami Naczelnej Rady Ludowej. W drodze do Warszawy Paderewski przybył 26 grudnia do Poznania, czym wywołał ogromne poruszenie pośród miejscowych Polaków.

W celu uniknięcia demonstracji politycznych, Urząd Spraw Zagranicznych Rzeszy postanowił zakazać przyjazdu pianaście. Nie udało się jednak przeszkodzić przyjazdowi pociągu wiozącego Paderewskiego do Poznania. Wręczenie mu nakazu opuszczenia miasta uniemożliwił niemieckim oficerom kordon Straży Ludowej.

Paderewski udał się do hotelu Bazar, gdzie wydano na jego cześć okolicznościowy bankiet, po którym wygłosił przemówienie, zakończone owacją i manifestacją patriotyczną.

Taki obrót wydarzeń wzburzył Niemców, dodatkowy gniew został wywołany wywieszeniem przez Polaków flag amerykańskich, brytyjskich i francuskich, krajów dla nich sojusznicznych, ale dla Niemców wrogich.

Utwory muzyczne o powstaniu wielkopolskim

W 1919 roku, z okazji pierwszej rocznicy wybuchu zrywu powstała Marsylianka wielkopolska – słowa napisał Stanisław Rybka (ps. „Myrius”), zaś muzykę Feliks Nowowiejski.

W 2008 roku, na obchody 90. rocznicy powstania, poznański raper Peja w hołdzie powstańcom nagrał utwór pt. Poznańczyk.

W 2011 roku, grupa rockowa Luxtorpeda napisała utwór pt. Za Wolność.

W 2011 roku powstała płyta muzyczna Potrafimy Zwycięzać – Powstanie Wielkopolskie, wydana przez Fabrykę Zespołów i INC Group, na którą zostały specjalnie skomponowane utwory muzyczne o Powstaniu Wielkopolskim, przez wielkopolskie zespoły: Luxtorpeda, Marshantia Dorren, K=I=W=I, Babilon, [deleted], Erijef Massiv, Nowy Folklor Afro- Polski. Płyta została wręczona ówczesnemu prezydentowi Polski.

BIBLIOGRAFIA

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Powstanie wielkopolskie](https://pl.wikipedia.org/wiki/Powstanie_wielkopolskie)

[https://dzieje.pl/aktualności/powstanie wielkopolskie-jedyna-tak-duza-udana-polska-insturekcja](https://dzieje.pl/aktualności/powstanie_wielkopolskie-jedyna-tak-duza-udana-polska-insturekcja)

[http://www.polskieradio.pl/39/156/Artukul/1007064, Powstanie-wielkopolskie-niezwykle-zwyciestwo](http://www.polskieradio.pl/39/156/Artukul/1007064,Powstanie-wielkopolskie-niezwykle-zwyciestwo)

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Ignacy Jan Paderewski](https://pl.wikipedia.org/wiki/Ignacy_Jan_Paderewski)

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Hotel Bazar w Poznaniu](https://pl.wikipedia.org/wiki/Hotel_Bazar_w_Poznaniu)

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Ulica %C5%9Awi%C4%99ty Marcin](https://pl.wikipedia.org/wiki/Ulica_Awiary_Marcin)

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Rozejm w Compi%C3%A8gne \(1918\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Rozejm_w_Compi%C3%A8gne_(1918))

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Powstanie wielkopolskie 1806 roku](https://pl.wikipedia.org/wiki/Powstanie_wielkopolskie_1806_roku)

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Powstanie sejne%C5%84skie](https://pl.wikipedia.org/wiki/Powstanie_sejne%C5%84skie)

[https://pl.wikipedia.org/wiki/II powstanie %C5%9B%C4%85skie](https://pl.wikipedia.org/wiki/II_powstanie_%C5%9B%C4%85skie)

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Arkadia w Poznaniu](https://pl.wikipedia.org/wiki/Arkadia_w_Poznaniu)

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Pomnik Powsta%C5%84c%C3%B3w Wielkopolskich](https://pl.wikipedia.org/wiki/Pomnik_Powsta%C5%84c%C3%B3w_Wielkopolskich)

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Franciszek Ratajczak](https://pl.wikipedia.org/wiki/Franciszek_Ratajczak)

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Antoni Wysocki \(%C5%BCo%C5%82nierz\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Antoni_Wysocki_(%C5%BCo%C5%82nierz))

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Jan Mertka](https://pl.wikipedia.org/wiki/Jan_Mertka)

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Reichswehra>

[https://pl.wikipedia.org/wiki/6 Pu%C5%82k Grenadier%C3%B3w im. Hrabiego Kleista von Nollendorfa \(1 Zachodniopruski\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/6_Pu%C5%82k_Grenadier%C3%B3w_im._Hrabiego_Kleista_von_Nollendorfa_(1_Zachodniopruski))

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Pomnik Powsta%C5%84c%C3%B3w Wielkopolskich](https://pl.wikipedia.org/wiki/Pomnik_Powsta%C5%84c%C3%B3w_Wielkopolskich)

KONIEC